

ჟურნალ „ქართველოლოგის“ განყოფილება „ქართული ლიტერატურა ინგლისურ თარგმანებში“ მოწოდებულია, ინგლისურენოვან მკითხველს მიაწოდოს ქართული ლიტერატურის საუკეთესო ნიმუშების ცალკეული მონაკვეთები ინგლისური პარალელური თარგმანით. ჟურნალის რედაქცია იმედოვნებს, რომ ამ გზით დანტერესებულ მკითხველს გარკვეული წარმოდგენა შეიძლება შეექმნას ქართული პოეზიის და ზელებტრისტული თუ საისტორიო ლიტერატურის შესახებ. ამასთან ერთად, ქართული ენის შესწავლით მკითხველს საშუალება ეძლევა, ნაწევრები ქართული მწერლობის საუკეთესო ნიმუშებიდან ორიგინალის პარალელურად ინგლისურ თარგმანში გაიგნოს.

„ქართველოლოგის“ ამ ნომერში ქართული პოეზიის კლასიკოსის ვაჟა ფშაველას (იგივე ლუკა რაზიკაშვილი - 1861-1915) ცნობილი პოემის „ალუდა ქეთელაურის“ პირველი თავა წარმოდგენილი ინგლისელი ქართველოლოგის დონალდ რეიფილდის თარგმანითურთ (თარგმანი გამოქვეყნებულია თბილისში 1981 წელს გამოცემლობა „განათლების“ მიერ: Vazha Pshavela, Three Poems).

ამ ცნობილი პოემის პირველი თავი კომპოზიციურად დასრულებული ამბის მზობით წარმოსახავს ადამიანობის მაღალ იდეალს, ადამიანის პიროვნული ღირსებებისადმი პატივისცემით რელიგიური და ნაციონალური დაპირისპირების დაძლევას, პიროვნების თავისუფალი სულიერი ემოციის ამაღლებას ადამიანთა შორის მტრობის ტრადიციულ ნორმებსა და ჩვეულებებზე.

რედაქტორი

The purpose of the section *Georgian Literature in English Translations* in the *Kartvelologist* is to provide the English-language reader with excerpts of best specimens of Georgian literature with a parallel English translation. The Editorial Staff hopes that in this way the interested reader will form an idea of Georgian poetry, belles-lettres and historical literature. At the same time, the reader interested in studying the Georgian language will be enabled to acquaint him/herself with excerpts of the best specimens of Georgian literature in the original with parallel English translations.

Presented in this issue of the *Kartvelologist* is the first chapter of "Aluda Ketelauri", a well-known poem by the classic of Georgian poetry Vazha Pshavela (the same Luka Razikashvili, 1861-1915) translated by the English Kartvelologist Donald Rayfield (the translation was published in Tbilisi, in 1981 by "Ganatleba": Vazha Pshavela, "Three Poems").

The compositionally completed story of the first chapter of this poem depicts the lofty ideal of humaneness, respect for man's personal dignity in overcoming religious and national confrontation, rising of a person's free spiritual emotion above the traditional norms and customs of enmity between human beings.

The Editor

ვაჟა ფშაველა
„ალუდა ქეთელაური“

I

მაცნე მოიდა შატილსა:
- ქისტებმა მოგვეს ზიანი,
დაგვიწიოკეს მწყემსები,
აენია, ავი-ზნიანნი.

ალუდა ქეთელაური
კაცია დავლათიანი,
საფიხვნოს თავში დაჯდების,
სიტყვა მაუდის გზიანი;
ბევრს ქისტს მააჭრა მარჯვენა,
- სცადა ფრანგული ფხიანი.
ცუდას რად უნდა მტერობა,
კარგია მუდამ მტრიანი!

ქისტებს წაუსხამ ცხენები,
ალუდაისიც ფთიანი.
გუმან აქვ, გადაავლიონ
არხოტის თავი მთიანი,
გადაბერტყინონ ნალითა
ქუჩი მთებისა ცვრიანი.

ეს რო ალუდამ გაიგო,
თოფს დაუპირა ტალიო;
აისხა იარაღები,
გააფხავიდის ხმალიო;
გაუშინჯიდის ვადანი,
ხმალს არ მაუტყდეს ტარიო.

ცისკრის ხანია, მტერს
მისდევს

Vazha Pshavela
“Aluda Ketelauri”

I

A messenger came to Shatili:
“The Chechens have struck a blow
against us,
these evil men of evil ways
have sent our shepherds scattering”.

Aluda Ketelauri
is a man smiled on by fate,
in village assemblies he sits at the
head,
his words when he speaks are to the
point;
he has proven his sharp-edged sabre
and hacked many Chechen right
hands off.

The bad man has no need to fight,
the good man can always meet the
foe!

The Chechens had driven off, he
heard,
Aluda's own fleet-footed horses;
he has an inkling that they would
cross
the mountainous head of the Arkhoti,
their horses' shoes trampling down
the dewy fescues of the mountains.

As soon as Aluda heard all this,
he put an edge on his rifle's flint,
put on his armour, sharpened his
sword,
testing carefully the crosspiece,
lest the sword should break its hilt.

კლდის შავარდენი ჩქარო.
გათენებისას ჭიუხში
შურთხმა დარეკა ზარიო,
ძაღლებს კი სძინავ თეოზე,
ჯერ არ გაშლილა ცხვარიო.

მაღე შააგდო ალუდამ
ქისტების ნავალს თვალიო.
მარჯვედვე გადაეწია,
თოფმა გაიღო ჩქამიო:
ერთს ქურდ-კანტალას
ღილღველსა
ცუდი დაუდგა წამიო;
გადავარდება ცხენზეით,
ყელ-თავქვე ეკიდებისა;
ნატყვიარი სჭირს ბეჭის თავს,
ზედ ცეცხლი ეკიდებისა;
ამხანაგ-მოკლულ ღილღველი
ჩახმახსა ეზიდებისა.

გამასტყვრა მუცალის თოფი,-
კლდის პირი დაიშლებოდა,
ნამოძი ტყვიის ალუდას
კალთაში ჩაეშლებოდა.

- არა გჭირსაა, რჯულ-
ძაღლო?!
- მუცალი ეუბნებოდა.
- ნუ გგონავ, მჭირდეს,
რჯულ-ძაღლო,
ყმასა გუდანის ჯვრისასა.
ხმა ალუდაის თოფისა
ჭეხასა ჰგვანდა ცისასა.
- არ მოგხვდაუა, რჯულ-

Dawn. The peregrine falcon of the
rocks
swiftly pursues the enemy;
as day breaks over the rocky scree
the snow pheasant's bell-like call
rings out.

But the dogs still sleep in their pens,
the sheep have not yet left their
folds.

Aluda's eyes soon fell upon
the Chechen's tracks. Moments later
he caught them up. His gun went off.
One thieving Ingush tribesman met
the evil instant of his end.

His body toppled from his horse,
hanging over upside down,
pierced by a ball in the
shoulderblade.

He feels fire spreading from the
wound.

Another Ingush, the dead man's
comrade,
squeezes the trigger with his finger.

Mutsali's rifle fired a shot,
splintering the bare rock-face.

Shattered pieces of bullet fall
into Aluda's tunic hem.

"Haven't I hit you, heathen dog?"
Mutsali called out to his foe.

"Don't you believe it, heathen dog,
I am a vassal of Gudani shrine".

The bang that came from Aluda's gun

ძაღლო?

- ისევ ეძახის იმასა.

- მუცალს არა სჭირს, რჯულ-
ძაღლო,

- ნამტვრევს მაშლიდა
კლდისასა...

- ოჰო, ქუდ გაუხვრეტია,
წვერებსა სტუსავს თმისასა.

- მაღლა დაგიცდა, ბეჩავო,
კენჩხას არა სჭირს ძვლისასა.

გამოსტყვრა მუცალის თოფი,
ტყვია ჩქამს იზამს მქისესა,
გაუტეხს ქეთელაურსა
საპირის-წამლეს რქისასა.

- არც ახლა გჭირსა, რჯულ-
ძაღლო?!

- ზედაც დაჰვედრებს იმასა.

- არა სჭირს, არა, რჯულ-
ძაღლო,

ყმასა გუდანის ჯვრისასა,
გამმარჯვედ ჯვარი
დაჰყვების,
ძალს შაახვეწებს ღვთისასა.
გულს არ ჰხვდა, ნუ
გეგონების,
ამტვრევდა წამლის ქისასა.

რაკი სრევაზე მიდგება,
ჯავრს არც მე შავჭამ
მტრისასა.

შატილიონის ნასროლი
ქისტს უმტვრევს გულის

was thunder striking from the sky.

“Haven't I hit you, heathen dog?”
he shouts out to the other man.

“Mutsali's unharmed, heathen dog;
I was only struck by broken rock.”

“Aha, that must have pierced his hat,
the bullet's singed the ends of his
hairs.”

“You aimed too high, miserable
wretch,
it didn't touch the bones of my skull.”

Mutsali's rifle returned the fire
the bullet makes a horrid noise.
It had broken Aluda
Ketelauri's powder-horn.

“Aren't you hit now, heathen dog?”
Mutsali asks him threateningly.

“No, I am not, you heathen dog;
the vassal of Gudani shrine
is followed by victory-bringing forces
that invoke the powers of God.
His heart's unhurt, don't be misled.
Just my gunpowder pouch was
smashed.

Now that I must kill or be killed,
I'll venge myself on my enemy.”

The man from Shatili fired a shot
which broke the Chechen's
breastbone up.

ფიცარსა.

- არც ახლა გჭირსა, რჯულ-
ძაღლო?!

- შამაუჭყვილებს ქისტასა.

- გულში მჭირს, გულში,
რჯულ-ძაღლო,

ვაჰ, ცდასა მუცალისასა!

ძმაც ხო მამიკალ, მეც მამკალ,

რა ვუთხრა მადლსა

ღვთისასა?

მუცალს არ სწადის

სიკვდილი,

ფერს არა ჰკარგავს მგლისასა,

მაჰგლეჯს, დაიფეცს

წყლულშია

მწვანეს ბალახსა მთისასა.

ერთიც ესროლა ალუდას,

ხანს არა ჰკარგავს ცდისასა.

თოფიც ალუდას გადუგდო,

ერთს კიდევ ეტყვის სიტყვასა:

- ეხლა შენ იყოს, რჯულ-

ძაღლო,

ხელს არ ჩავარდეს სხვისასა.

სიტყვა გაუშრა პირზედა,

დაბლა გაერთხა მიწასა.

ალუდას თოფი არ უნდა,

ატირდა როგორც ქალიო;

არ აპყრის იარაღებსა,

არ ეხარბება თვალიო.

თავით დაუდვა ხანჯარი,

ზედ ეკრა სპილოს ძვალიო,

გულზედ ძეგლიგი დაადვა,

“Now, I've got you, heathen dog!”

loudly he shrieks at his Chechen foe.

“My heart is hit, my heart, heathen
dog,

woe to Mutsali's prowess in battle.

You killed my brother, you've killed
me too:

what can I say of the grace of God?”

Mutsali does not wish to die,

he does not lose his wolfish colour,

he tears at the green mountain

grasses,

spreading the herbs all over his
wound.

He fired once more at Aluda,

losing no chance of fighting on.

Then he flung his gun to Aluda,

speaking to him one more time:

“Now let it be yours, you heathen
dog,

lest it fall in another man's hands.”

The very words dried on his lips,

he lay low, sprawling on the earth.

Aluda doesn't want the rifle.

He burst like a woman into tears.

His eyes do not covet his enemy's

weapons,

he does not strip the armour off.

He placed the dagger by Mutsali's
head

(it had a handle of ivory),

he put the flint gun on his chest

and on his arm he laid his sabre.

Aluda does not cut off

Mutsali's right hand. Instead he says,

“It's wrong. Man, whom I have